

Kiusuennetus koolitunnis

Triin Toomesaar
SA Kiusamisvaba Kool
 tegevjuht, koolitaja // õpetaja

Millest räägime?

Mis ja miks on kiusamine?

Kuidas kiusamist ennetada? Peatada?

0 ----- **50** ----- **100**

Kui tõsine probleem on kiusamine sinu meelest?

Kui hästi oskad sina kiusamisprobleeme lahendada?

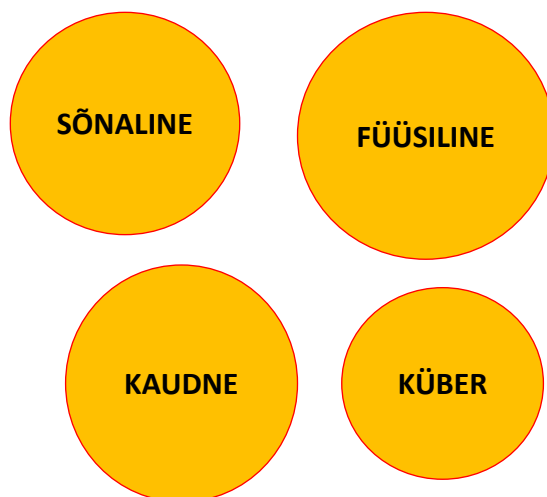
Kui palju energiat sul praegu on, et sellele teemale mõelda?

Mis on kiusamine?

Süsteemaatiline agressiivne käitumine isiku vastu, kellel on raske end selle eest kaitsta.

- **Korduvus**
- **Jõudude ebavõrdsus**
- **Tahtlikkus (tegu on tahtlik, kuigi ei pruugi olla teadlik kiusamine, nt „me tegime ju nalja!“)**
- **Keegi saab haiget**

Kiusamine puudutab vaid kiusajaid/ohvraid?

Enamiku kiusujuhtumite juures on ka kaaslaste grupp. Pealtnägijate reageerimine kiusule on aga kriitilise tähtsusega.

See mõjutab:

- kuidas kiusatud laps end tunneb;
- kuidas kiusuolukord edasi läheb;
- kaua kiusamine kestab...

Enamik lapsi ei kiida kiusamist heaks, kuid paljud järgivad kiusaja käitumist, naeravad või vaikivad.

Kiusamise mõjud

Kahjustub ohvrite vaimne ja sotsiaalne tervis (Arseneault, Bowes, & Shakoor, 2009; Hawker & Boulton, 2000);

Langeb akadeemiline edukus ning suureneb koolist välja langemise risk (nt Nakamoto & Schwartz, 2010);

Kiusajatel on nooruki- ja täiskasvanueas ligi 4 korda suurem kuriteo sooritamise risk (Olweus, 2013).

Mida teha?

Kiusamise ennetamiseks ja peatamiseks jääb intuiitiivsest ja ebaregulaarsest tegutsemisest väheks.

Maailmas on välja töötatud rohkelt kiusamisvastaseid programme, kuid nende tõhusus üsna ebähtlane (Merrell, Geldner, Ross, & Isava, 2008).

Mis on KiVa™?

KiVa™ on Turu Ülikoolis Soome haridus- ja kultuuriministeeriumi toel välja töötatud koolipõhine kiusamise ennetamise ja juhtumitesse sekkumise programm.

- Juhid prof C. Salmivalli ja prof E. Poskiparta
- Kasutatud parim kaasaegne teaduslik teadmine
- Kõrgetasemeliste uuringutega tõestatud tõhusus
- Praegu u. 50% Soome üldhariduskoolidest on KiVa-koolid
- Mitmed tunnustused ja auhinnad nii programmi tõhususe kui teadusliku panuse eest

Teaduspõhised lähtekohad on, ...

..., et kiusamine võib olla kaaslaste hulgas staatuse ja võimu saamise strateegia, ning uuringute põhjal sageli ka selles edukas.

- Kiusajaid tajutakse populaarsetena (Caravita, DiBlasio & Salmivalli 2008)
- Kiusamine aitab staatust säilitada (Juvonen & Galvan 2008) või lausa tõsta (Cillessen & Borch 2004)

Teaduspõhised lähtekohad on, ...

..., et jõunäitamised vajavad tunnistajaid ning pealtvaatajate reageerimisel on suur mõju.

- Kiusamise ohvrid, kel on vähemalt 1 kaitsja, saavad paremini hakkama (Sainio, Veenstra, Huitsing, & Salmivalli 2010)
- Kõige hullem mälestus koolikiusamisest: „keegi ei hoolinud!“ (Teräsahjo & Salmivalli 2000)

Teaduspõhised lähtekohad on, ...

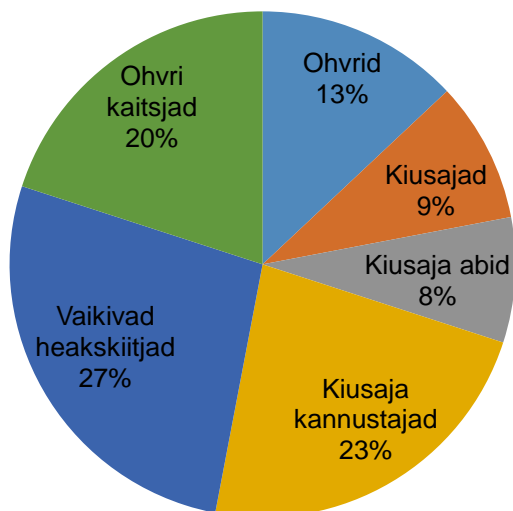

..., et kiusamine on proaktiivne (tahtlik) ja eesmärgipärane agressioon.

..., et kiusamisel on oma funktsioonid ja sotsiaalne arhitektuur.

- Valides ohvrid, kes on allaheitlikud, ebakindlad, nõrgad ja **madalal või tõrjutud positsioonil** oma kaaslaste hulgas, õnnestub kiusajatel korduvalt demonstreerida oma võimu ja uuendada kõrget staatust, ilma et neid takistataks.

Rollid kiusamises

20 õpilasega klassis

- 2 ohvrit
- 2 kiusajat
- 1-2 kiusaja abilist
- 4 kannustajat
- 5-6 vaikivat heakskiitjat
- 4 ohvri kaitsjat

Kiusamise vähendamiseks...

...ei pea tingimata tegelema ohvriga, et muuta teda „vähem haavatavaks“, või kiusajaga, et teda „ümber kasvatada“;

...kõrvalseisjate suhtumise ja käitumise muutmine vähendab kiusamise kasulikkust ja seetõttu väheneb ka huvi kiusama hakkamise vastu.

...ohvid aga vajavad tunnet, et neid võetakse kuulla ja abistatakse täiskasvanute poolt.

...kiusajatele tuleb nende lubamatu käitumise korral vastu astuda.

KiVa programmi sisu

Eesmärgid:

- Kiusamise ennetamine
- Ettetulevate juhtumite tõhus lahendamine
- Kiusamise negatiivsete mõjude minimeerimine

UNIVERSAALSED ehk ENNETUS-TEGEVUSED

Materjalid, infopäevad
Veebitugi
KiVa-tunnid
Vestid

KONKREETSED ehk SEKKUMISED

KiVa-rühmad
Juhtumi osapooled
Klassikaaslased
Lapsevanemad

UURIMINE JA ANALÜÜS

Õpilasküsitlus
Õpetajate
vestlusringid

Kiusamise ennetamine on meeskonnatöö

ÕPILASED:

Igaüks on vastutav kiusamise lõpetamise eest!

LAPSEVANEMAD:

Toetavad KiVa rakendamist, laiendavad selle põhimõtteid igapäevaellu.

ÕPETAJAD:

Teadlikkuse tõstmine, enesetõhususe suurendamine, konstruktiivsete reageerimisstrateegiate kasutamine.

KiVa-TIIM:

Vastutavad kiusamise lõpetamise ning pikaajalise edu eest.

KiVa tunnid õpilastele

1. Lugupidamine kõigi suhtes
2. Grupis
3. Kiusamise äratundmine
4. Kiusamise varjatud vormid
5. Kiusamise tagajärjed
6. Grupi osalus kiusamises
7. Kiusamisele kogu grupiga vastu hakkamine
8. Mida teha, kui mind kiusatakse?
9. KiVa kool – teeme seda koos!
10. Kuidas meil läheb?

Arutelud, õppimine tegevuse kaudu, lühifilmid, ülesanded ...

KiVa reeglid

Luuakse õppeaasta jooksul.

Pärast teema käsitlemist tunnis lepitakse kokku ka sellega seonduvas reeglis.

Õppeaasta lõpus koondatakse kõik KiVa reeglid kokku KiVa lepingusse.

Row	A	B	C	D	E
1	!	∇	#	∃	%
2	φ	∅	∩	⊕	⊗
3	⊆	∉	∇	∏	©
4	↻	↗	❖	∏	&
5	▲	±	∉	∠	⊇
6	>	\	⇓	∫	∩
7	ζ	ℑ	ℜ	∮	↵
8	!*	♥	▲	♠	→
9	*	★	✚	✿	●
10	♈	,	-	/	ε

9 asja, mida iga kool saab teha:

1. Olukordi jälgida ja hinnata;
2. Panna paika üldise kiusuvastase strateegia;
3. Kujundada personali teadlikkust, oskusi ja hoiakuid;
4. Kujundada õpilaste teadlikkust, oskusi ja hoiakuid;
5. Arendada lapsevanemate teadlikkust, oskusi ja hoiakuid;
6. Kujundada kiusuvaba keskkond (klassid, koridorid, kooliõu jne);
7. Toetada süsteemselt haavatavaid õpilasi ja ohvreid;
8. Sekkuda juhtumite lõpetamiseks;
9. Teha koostööd politseiga nii ennetuseks kui juhtumite lahendamiseks (kui on vaja).

Allikad: Rigby, s.a; Farrington & Ttofi, 2009

9 asja, mida iga kool saab teha:

1. Olukordi jälgida ja hinnata;
2. Panna paika üldise kiusuvastase strateegia;
3. Kujundada personali teadlikkust, oskusi ja hoiakuid;
4. Kujundada õpilaste teadlikkust, oskusi ja hoiakuid;
5. Arendada lapsevanemate teadlikkust, oskusi ja hoiakuid;
6. Kujundada kiusuvaba keskkond (klassid, koridorid, kooliõu jne);
7. Toetada süsteemselt haavatavaid õpilasi ja ohvreid;
8. Sekkuda juhtumite lõpetamiseks;
9. Teha koostööd politseiga nii ennetuseks kui juhtumite lahendamiseks (kui on vaja).

Süsteemsus

Märkamine

Järjepidevus

Kooli-
terviklikkus

Motiveeritus

Allikad: Rigby, s.a; Farrington & Ttofi, 2009

Kuidas sekkuda juhtumisse?

1. SEKKU OTSUSTAVALT JA PEATA TOIMUV

Kindel, rahulik kõne, rahulik kehakeel. Paikne poolte vahele, silmkontakt.

2. TOETA OHVRIT JA TAGA TURVALISUS

Vajadusel otsi abi. Aita säilitada ohvri eneseväarikust ja ütle, et vestlete hiljem.

3. INFORMEERI KIUSAJAJD

Kirjelda hinnanguvabalt nähtut ja selgita, et see on kiusamine. Tuleta meelde kooli põhimõtteid – meil ei ole kiusamine mingil juhul lubatud.

4. KAASA PEALTVAATAJAJD

Selgita, kuidas mõjub nende käitumine – kaasaelamine, tegevusetus või püüdlused abistada. Soovita, mida pealtvaatajad võiks teha.

5. KEHTESTA TAGAJÄRJED

Sea kiusajatele vahetud, nende käitumisega seotud loogilised tagajärjed (mitte karistus).

6. JÄRELTEGEVUSED – VESTLUSED JA JÄLGIMINE

Teavita osapooli kohapeal, et edaspidi jälgite neid, juhtunust teavitatakse klassijuhatajat/KiVa-tiimi ning kiusamise lõpetamiseks vesteldakse igaühlega hiljem.

(Olweus BPP põhjal koostanud Kristiina Treial)

Mõned soovitused veel

Jenny Alexander „Bullies, Bigmouths and So-Called Friends“ (vanus 8-13?)

Margus Karu „Nullpunkt“ (vanus 13-...)

Ketlin Priilinn „Sefiirist loss“ (vanus 12-17)

Jay Asher „Kolmteist põhjust“ (vanust 12-16)

Sonja Sharp, Peter K. Smith „Võitlus koolikiusamisega“ (õpetajatele)

„Miniõpik lapsevanematele“ (KiVa tugimaterjal lapsevanematele)

Otsige videoid/materjale internetist: märksõna – *bullying*

Andke võimalus avaldada arvamust, andke aega mõtlemiseks.

Julgustage kasutama isiklikke kogemusi, julgustage neid oma tegevust hindama.